

Posudek na disertační práci Mgr. Jiřího Studeného *Dramata jazyka. Teorie literatury a praxe tvůrčího psaní* (2009).

Ve své disertační práci předkládá Mgr. Jiří Studený výsledky svého dlouholetého badatelského a pedagogického soustředění na obor tvůrčí psaní. Výsledky proto formuluje jako autor znalý problematiky v širokém teoretickém i didaktickém kontextu. Tvůrčí psaní je obor interdisciplinárně založený a výklady v předložené práci jsou tedy rovněž ukotveny interdisciplinárně. Práce se nerozplývá do povrchního popisu inspiračních zdrojů, nýbrž soustředí se na vyložení pozice tvůrčího psaní jako literárněvědné metody práce s textem, především literárním. Autor soustředěně vymezuje postavení tvůrčího psaní jako aplikované subdisciplíny literární vědy a zdá se, že se mu daří tuto pozici obhájit.

Jiří Studený ukazuje, objevuje a komentuje didakticky dobře aplikovatelné možnosti, které tvůrčí psaní jako metoda práce s textem poskytuje. Popis textotvorných cvičení je vždy teoreticky ukotvený, přičemž rozmanité textotvorné projekty jsou různorodě metodologicky motivovány. J. Studený tak vede čtenáře své disertace ke zvýšené pozornosti; aktivní čtení, resp. proaktivní vnímání inspirativních podnětů (k psaní, k interpretaci atd.) podněcuje zaujímat k textotvornému procesu různá stanoviska. Z textu disertace je zřejmé, že autor zná nejen situaci v oboru teorie a didaktiky tvůrčího psaní na domácí scéně, ale že velmi účelně a podnětně pracuje i s literaturou zahraniční. Detailní pozornost pak věnuje především těm oblastem tvůrčího psaní a jeho využití, které v domácí odborné literatuře nejsou dosud dostatečně odborně reflektovány, resp. didakticky rozpracovány. J. Studený navazuje na průkopnické práce z oblasti tvůrčího psaní (Kožmín, Fišer, Hrdlička, Brukner, Rut, Brhelová), přináší ovšem řadu nových pohledů na možnosti oboru především aplikací kognitivistických, arteterapeutických a filozofických koncepcí a podnětů.

Textotvorné aktivity zaměřené na práci studentů směřují přes literárně teoretické poučení a uvažování k rozvoji samostatného uvažování o literatuře. Studenti se seznamují s řadou alternativních filozofických systémů, psychologických koncepcí, které mohou vést k rozvoji jejich kritického myšlení o literatuře, o vlastní tvorbě i o možnostech sebepoznání a sebeprezentace. Psaní se tak stává prostředkem rozvoje osobnosti, schopné tvořivě a kriticky uvažovat o textech, o literatuře, o literární tradici. Pojetí, kterým učí J. Studený uvažovat studenty (pisatele) o literatuře, o psaném slově, vede cestou rozpoznávání vlastních vyjadřovacích schopností a cestou používání přirozených vlastností textu k oslabení strachu z neuchopitelnosti literatury, ze zdánlivé nedotknutelnosti „posvátného“ literárního díla. J. Studený tuto tendenci nazývá deinstitutionalizací literatury, resp. textu. Ukazuje, jak je možno literárně experimentovat s literární tradicí, s žánry autobiografického psaní (životopis, deník), jak lze rozmanitě nacvičovat narativní strategie, resp. jak pracovat s imaginací, s básnickými prostředky aj. Zároveň se J. Studený vždy snaží, abychom neztratili ze zřetele literárněteoretické hledisko: vysvětluje, k čemu je dané cvičení dobré, příp. jaké úskalí se za ním skrývá pro pisatele. Zde je třeba ocenit například projekt cvičení s názvem „Hledání ztraceného času“, který se ukazuje jako vhodná modifikace close reading a může posloužit jako aktivizující interpretační metoda. Cenné jsou i poznámky didaktické, které jsou odrazem bohatých metodických zkušeností autora práce.

V textu se rovněž zračí autorova dovednost vyprávět příběh jako čtivý, heuristický dialog. J. Studený představuje řadu myšlenkových koncepcí, teorií, estetických, interpretačních nebo

kreativizačních konceptů; v některých situacích či ohledech by jejich absolutizace či nekritické přijetí mohly být spíše zdrojem destruktivního chaosu než tvůrčího komunikátu. Čtenář práce už má nutkání nesouhlasit a vznést námitky, leč v pravý okamžik to autor udělá za nás. – Čtenářskou pozornost udržuje J. Studený ve své disertační práci také využíváním esejisticky odlehčených explikačních nebo ilustračních pasáží; autor by jich však neměl nadužívat v místech, kde usiluje o teoretické završení nějakého problému (např. s. 89 nahoře – o textu). Důležité a vhodné jsou také autorovy „metodologické průhledy“ jakožto přehledná shrnutí interdisciplinárních vztahů tvůrčího psaní. Bohužel se však na jiných místech občas stává, že některé formulace jsou komplikovány knižním, jakoby nečeským slovosledem (např. ve větě o objevu spisovatelské truhly, s. 102), jindy zastřeny nadměrnou metaforizací či pleonalismy.

Kromě mnoha didakticky objevených a inspirativních cvičení pro interpretační, textotvorné a heuristické účely při práci s textem je podnětný také příspěvek k teorii tvořivosti. J. Studený přináší didakticky ověřenou koncepci tvůrčího textotvorného procesu (s. 52n.). Třístupňový kreativní model 1. *Inspirace*, 2. *Organizace*, 3. *Strukturace* je podnětem pro teoretickou reflexi výuky tvůrčího psaní s literárním (resp. literárněteoretickým) zaměřením. Bylo by však třeba pečlivěji vyložit a argumentačně přesvědčivě doložit upravený „přehlednější model“ ze s. 148n. 1. *Inspirace*, 2. *Verbalizace*, 3. *Rétorizace*.

Poněkud nepřesvědčivě také vyznívá pokus nově definovat *text* jako „komunikační síť“ (s. 87). Jestliže text chápe J. Studený komunikačně, není vhodné tvrdit, že základní stavební jednotkou textu jsou *slova*, tou je *výpověď*; v autorově charakteristice textu jako multidimenzionální komunikační síť je správné chápat slovní výrazy kognitivněsémanticky a intertextuálně a text nelineárně a víceúrovňově, jak to formuluje v prvních třech bodech; kompoziční neuspořádanost, resp. žánrová nevyhraněnost, pokud jsou začátečníkům tolerovány v kursech psaní, však nezakládají nutně rys *neuzavřenosti* (bod čtvrtý autorovy charakteristiky, s. 87); doporučoval bych na tomto místě pojednání o textových charakteristikách zpřesnit.

Důležité však je, že Mgr. Jiřímu Studenému se přesvědčivě podařilo v disertační práci formulovat, že tvůrčí psaní má jako nástroj kreativní sebereflexe své významné místo v literární vědě. Tvůrčí psaní doplňuje didaktickou dimenzi literární teorie jako užitečný nástroj poznávání literatury, umožňující chápat a užívat text jako účinný prostředek literární komunikace.

Disertační práce J. Studeného splňuje požadavky kladené na tento typ vědecké práce, a proto doporučuji práci k obhajobě.

V Brně 18. 9. 2009

PhDr. Zbyněk Fišer, Ph. D.

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Oddělení vědy

Praha 1, nám. J. Palacha, 116 38

